

Fond za humanitarno pravo

Izveštaj o aktivnostima i rezultatima rada Fonda za humanitarno pravo ostvarenim tokom 2016. godine

Dokumentovanje i istraživanje

Fond za humanitarno pravo (FHP) je regionalno najveći dokumentacioni centar o ratnim zločinima i kršenjima ljudskih prava u vezi sa oružanim sukobima u bivšoj Jugoslaviji u periodu 1991-2000. godine.

Arhiva FHP-a čuva preko 200,000 dokumenata, prikupljenih od osnivanja organizacije 1992. godine. Arhiva je u značajnoj meri digitalizovana i pohranjena u Informacioni sistem (IS) FHP-a. IS FHP-a sadrži jedinstvenu bazu podataka Kosovske knjige pamćenja, oko 30,000 izjava žrtava, i 90% javne arhive Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju. IS FHP-a umrežen je sa sličnim sistemima Centra za suočavanje sa prošlošću-Documenta iz Zagreba i Fondom za humanitarno pravo Kosovo.

Osim toga što predstavlja rezultat dugogodišnjeg angažovanja FHP-a u zaštiti prava žrtava ratnih zločina, arhiva predstavlja i temelj njegovog rada. Među aktivnostima koje proishode i obogaćuju arhivu je i jedan od kapitalnih projekata FHP-a usmeren na poimenični popis svih žrtava ubijenih i nestalih u ratovima u bivšoj Jugoslaviji. Arhiva služi i kao izvorište istraživanju o potencijalnim počiniocima ratnih zločina i nekažnjenim zločinima, te oslonac obrazovnom programu i programu negovanja kulture sećanja na žrtve.

Tokom 2016. godine u **arhivu** FHP-a pohranjeno je 1,349 audio, video i štampanih dokumenata. Među njima su i kopije javne arhive MKSJ-a, koje su u formi video zapisa sa 1,345 dana suđenja prenete i sačuvane u arhivi FHP-a. Navedene kopije su potom sačuvane i na posebnom serveru, koji treba da osigura njihovu trajnu zaštitu.

Baza podataka FHP-a obogaćena je sa 8,053 dokumenta, od kojih su 1,218 svedočenja žrtava i svedoka. Ostali dokumenti odnose se na dokumentaciju koja je prikupljena tokom istraživanja za popis ljudskih gubitaka (fotografije, lična dokumenta, umrlice, itd), sudsku dokumentaciju, medijsku arhivu, video snimke suđenja pred MKSJ, dokumentaciju vojske i policije, poslovnu korespondenciju FHP-a i druge dokumente.

1. Ljudski gubici tokom oružanih sukoba u bivšoj Jugoslaviji

Istražujući ljudske gubitke tokom oružanog sukoba na Kosovu 1998-2000 istraživači FHP-a uzeli su izjave o okolnostima stradanja ili nestanka više od 150 žrtava, prikupljali relevantnu dokumentaciju (fotografije, lična dokumenta, knjige, audio i video zapise, itd) i analizirali dokumente koji svedoče o stradanju preko 1000 žrtava. Analitičari su napisali prvih 650 narativa o okolnostima stradanja oko 1000 žrtava dok je 500 narativa o stradanju 800 žrtava finalizovano. Narativi će tokom 2017. godine biti objavljeni u drugom tomu Kosovske knjige pamćenja.

Tokom istraživanja ljudskih gubitaka državljana Srbije i Crne Gore koji su stradali u ratovima u Sloveniji, Hrvatskoj i BiH, istraživači su uzeli preko 400 izjava žrtava i svedoka, prikupili i analizirali oko 1000 dokumenata o žrtvama i sačinili preko 160 narativa o okolnostima njihovog stradanja.

1.1. Rezultati istraživanja

Povodom Međunarodnog dana ljudskih prava, sredinom decembra [predstavljeni](#) su trenutni rezultati istraživanja ljudskih gubitaka koje FHP sprovodi zajedno sa organizacijama Fond za humanitarno pravo Kosovo, Documenta (Hrvatska), Udrženje Tranzicijska pravda, odgovornost i sjećanje (BiH, Sarajevo) i Centar za demokratiju i tranzicionu pravdu (BiH, Banja Luka). Osim u Beogradu, prezentacije su organizovane i u Sarajevu, Zagrebu i Prištini. Dosadašnjim istraživanjem utvrđen je identitet i okolnosti stradanja za oko 22.500 žrtava¹ i dokumentovano postojanje 600 mesta zatočenja tokom rata u BiH sa oko 160.000 zatočenika.

Popis ljudskih gubitaka

Od 2005. godine FHP sprovodi istraživanje o osobama koje su izgubile život ili nestale u vezi sa oružanim sukobima u Jugoslaviji.

Cilj istraživanja je izrada poimeničnog popisa žrtava koji će predstavljati kredibilan zapis o ljudskim gubicima tokom ratova u bivšoj Jugoslaviji, umanjiti mogućnost manipulacije nedavnom prošlošću i podržati rad regionalne komisije REKOM na utvrđivanju činjenica o zločinima.

U toku je istraživanje o ljudskim gubicima na Kosovu i u ratovima u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. U martu 2014. godine završen je popis žrtava stradalih od posledica NATO intervencije 1999. godine.

¹ Procene su da je tokom oružanih sukoba u bivšoj Jugoslaviji stradalo oko 130,000 ljudi.

Istraživanje ljudskih gubitaka državljana Srbije i Crne Gore tokom rata u Sloveniji, Hrvatskoj i BiH u periodu 1991-1995. godine, koje sprovodi FHP, pokazalo je da je njih 2.057 izgubilo život.

Istraživanje o ljudskim gubicima u vezi sa ratom na Kosovu u periodu 1998-2000. godine, koje zajednički sprovode FHP i FHP Kosovo evidentiralo je 13.535 žrtava, od kojih je čak 10.317 civila. Kompletna lista do sada evidentiranih žrtava objavljena je na web sajtu [Kosovska knjiga pamćenja](#), koju je tokom 2016. godine posetilo 7,008 korisnika.

2. Dosije o ratnim zločinima

2.1. Dosije „Šljivovica i Mitrovo Polje“

Potraga za počiniocima ratnih zločina

Dosije o ratnim zločinima predstavljaju rezultat istraživanja o potencijalnim počiniocima ratnih zločina tokom ratova u bivšoj Jugoslaviji.

Njihov cilj je da javnosti predstave dokaze i podatke o masovnim zločinima čiji počinioци do sada nisu procesuirani, kao i da se institucijama uputi zahtev da sve odgovorne izvedu pred lice pravde.

U 2016. godini FHP je objavio dosije „[Šljivovica i Mitrovo Polje](#)“, koji pruža dokaze o torturi nad Bošnjacima koji su nakon pada zaštićene zone Žepa u julu 1995. godine prebegli na teritoriju Srbije, gde su zatočeni u logorima Šljivovica i Mitrovo Polje. Na osnovu obimne dokumentacije iz različitih izvora rekonstruisano je zarobljavanje Žepljana i tretman tokom njihovog višemesečnog boravka u logoru, kao i struktura odgovornih vojnih i policijskih jedinica. Istraživanje je doprinelo da se identifikuju osobe koje se danas nalaze na visokim pozicijama u institucijama Srbije, a za koje postoje dokazi da su odgovorni za nečovečno postupanje prema zarobljenicima.

Dokaze o ratnim zločinima i potencijalnim počiniocima FHP je predstavio i preko multimedijalnog sajta [Zona \(Ne\)Odgovornosti](#), koji trenutno sadrži podatke o ukupno 32 zločina počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije, 110 autentičnih vojnih i policijskih dokumenata koji su kao dokazi izvedeni pred MKSJ kao i podatke o 101 licu za koje postoje dokazi da su počinili zločine. Tokom 2016 godine portal je posetilo 3,069 korisnika.

3. Istraživanje o reparacijama

Od oktobra 2016 godine, u saradnji sa organizacijama Inicijativa za vladavinu prava Američke advokatske komore (American Bar Association Rule of Law Initiative), Centar za istraživanje nasilja i pomirenja (Centre for the Study of Violence and Reconciliation), Međunarodna koalicija mesta sećanja (International Coalition of Sites of Conscience) i Grupa za međunarodno javno pravo i politike (Public International Law & Policy Group), FHP sprovodi projekat “Globalni samit o reparacijama”. Projekat je fokusiran na evaluaciju međunarodnog pravnog okvira za reparacije žrtvama teških kršenja ljudskih prava i njegovom uticaju na

programe reparacija tokom proteklih 10 godina, od usvajanja rezolucije Generalne skupštine UN-a „Osnovna načela i smernice za ostvarivanje prava na pravni lek i reparacije žrtava teških kršenja međunarodnog prava ljudskih prava i ozbiljnih povreda međunarodnog humanitarnog prava“. Cilj projekta je da se identifikuju implementirani programi i inicijative, kako bi se procenili uspesi i izazovi u njihovoj primeni i, konačno, kako bi se identifikovale mogućnosti i strategije za unapređivanje kako postojećih programa tako i međunarodnog pravnog okvira.

4. Osvetljavanje odgovornosti predstavnika Srbije za kršenja ljudskih prava

Početkom jula FHP je započeo istraživanje o politički motivisanim suđenjima kosovskim Albancima, koja su vođena pred sudovima u Srbiji u periodu 1998–2000 godine. Cilj istraživanja je da ukaže na brojne povrede ljudskih prava tokom trajanja krivičnih postupaka koje predstavljaju grubo kršenje prava na pravično suđenje, kao i na sudije, tužioce i advokate koji su učestovali u ovim procesima a i danas su nosioci pravosudnih funkcija.

Osnovu istraživanja predstavljaju dokumenti iz baze podataka FHP-a (oko 320 dokumenata). Ostatak relevantne dokumentacije FHP je prikupio direktno od sudova u Kraljevu, Prokuplju, Nišu, Zaječaru i Leskovcu pred kojima su se postupci vodili. Tom prilikom skenirano je oko 8000 stranica iz preko 200 predmeta, čime je kompletirana baza podataka vezanih za ove krivične postupke. Izveštaj će biti objavljen u prvoj polovini 2017. godine.

Pravda i reforma institucija

Praćenjem suđenja za ratne zločine, zastupanjem žrtava u krivičnim, parničnim i administrativnim postupcima i podnošenjem krivičnih prijava protiv pojedinaca za koje postoje ozbiljne indicije da su umešani u ratne zločine, FHP pomaže, podržava i čini transparentnijim proces uspostavljanja odgovornosti za zločine počinjene tokom 1990-ih.

Zastupanjem preko 3,000 žrtava pred sudovima u Srbiji, FHP je omogućio potragu za pravdom, istinom i reparacijama. Podnošenjem 27 krivičnih prijava, FHP je podržao i olakšao rad nadležnih institucija i doprineo borbi protiv nekažnjivosti.

5. Praćenje suđenja za ratne zločine i zastupanje žrtava

FHP je tokom 2016. godine zastupao žrtve i porodice žrtava u predmetima *Ćuška, Trnje, Lovas, Bratunac, Srebrenica, Sotin i Skočić*, kao i tokom istrage o umešanosti penzionisanog generala Vojske Jugoslavije Dragana Živanovića u zločine počinjene na Kosovu 1999. godine. FHP je takođe dobio punomoćja za zastupanje porodica žrtava otmice iz voza u Štrpcima na suđenju čiji se početak očekuje 2017. godine, kao i jedne žrtve silovanja tokom rata u BiH.

Zastupanje žrtava u sudskim postupcima

Neposredan uvid u sudske procese omogućava FHP-u da o njima objektivno informiše javnost, i na taj način poveća transparentnost suđenja i omogući širu diseminaciju činjenica o zločinima.

Zastupajući žrtve FHP nastoji da osigura da se u sudnicama čuje i glas žrtava, i da one, iznoseći svoja saznanja doprinesu otkrivanju istine i kažnjavanju odgovornih za počinjene zločine.

FHP je pratio suđenja u svim predmetima za ratne zločine koji su se vodili pred Odeljenjem za ratne zločine višeg suda u Beogradu. Dnevni izveštaji sa suđenja, uz optužnice, transkripte i presude, objavljeni su na sajtu FHP-a.² Pored toga, FHP je pratio i dva postupka po zahtevima za uslovni otpust osuđenih za ratne zločine, i postupke donošenja odluke po zahtevu ministarstva pravde BiH i Hrvatske za priznavanje presuda sudova u ovim državama u predmetima ratnih zločina.

U periodima između suđenja, FHP je porodice žrtava informisao o toku postupaka koji se vode, dostavljao dokumentaciju za koju su pokazali interesovanje, upoznao sa pravima koja imaju i načinu na koji mogu da ih ostvare i pružio pravnu pomoć u njihovom ostvarivanju, kao i pomoć prilikom dolaska u Srbiju i praćenja suđenja. Sa porodicama žrtava u Lovasu i Sotinu (Hrvatska), FHP je održao poseban sastanak posvećen razgovoru o postupku i dinamici suđenja.

Početkom marta FHP je objavio [Izveštaj o suđenjima za ratne zločine tokom 2014. i 2015. godine](#), koji sadrži nalaze i analizu suđenja u 27 predmeta ratnih zločina pred sudovima u Srbiji.

6. Podnošenje krivičnih prijava protiv osumnjičenih za ratne zločine

U 2016. godini FHP je podneo dve krivične prijave protiv pojedinaca za koje postoji osnovana sumnja da su počinili ratne zločine tokom oružanog sukoba u BiH i Hrvatskoj. Podnošenje krivičnih prijava protiv visokorangiranih pripadnika bezbednosnih snaga podržava implementaciju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, koja prioritizuje procesuiranje visokoragniranih oficira.

[Prva krivična prijava](#) podneta je protiv bivšeg predsednika tzv. Srpske opštine Ilijaš i njenog Kriznog štaba, Ratka Adžića, kao i protiv više bivših pripadnika snaga bezbednosti koji su delovali pod kontrolom Kriznog

² Videti sajt FHP-a, odeljak Suđenja za ratne zločine u Srbiji, dostupno [ovde](#).

štaba, zbog ratnih zločina koji su počinjeni protiv nesrpskih civila u opštini Iljaš (Bosna i Hercegovina) tokom 1992. godine.

Krivičnom prijavom su obuhvaćena ubistva i prisilni nestanci najmanje 67 civila izvršeni prilikom napada na sela u Iljašu ili tokom zatočeništva u logorima. Posmrtni ostaci pojedinih žrtava pronađeni su 1996. godine u dve masovne grobnice u opštini Iljaš – Lješevu i Žerovanju, dok se preko 50 njih još uvek vode kao nestali.

[Druga krivična prijava](#) podneta je protiv Dušana Lončara, bivšeg komandanta Druge proleterske gardijske motorizovane brigade Jugoslovenske Narodne Armije zbog zločina koji je u oktobru 1991. godine počinjen nad hrvatskim civilima u selu Lovas u Hrvatskoj. Na osnovu dokaza u posedu FHP-a, Dušan Lončar je 9. oktobra 1991. godine naredio napad na selo Lovas i čišćenje sela od pripadnika bezbednosnih snaga ali i civilnog stanovništva. Tokom napada poginulo je preko 20 civila. U decembru je FHP TRZ-u uputio i urgenciju za postupanje po ovoj krivičnoj prijavi.

Tokom 2016. godine FHP je pripremao i krivičnu prijavu protiv pripadnika interventne čete Igmanske brigade Vojske Republike Srpske zbog ratnog zločina počinjenog u julu 1993. godine nad ratnim zarobljenicima pripadnicima Armije Bosne i Hercegovine (BiH) na Golom brdu na planini Igman.

FHP je uputio TRZ-u osam urgencija za postupanje po krivičnim prijavama koje mu je podneo od 2013. do 2016. godine.

7. Zastupanje žrtava u predmetima reparacija

FHP trenutno zastupa 139 žrtava ratnih zločina, torture, nezakonitog pritvora, progona i uništavanja imovine koje pred institucijama Srbije traže obeštećenje za nedela koja su im naneta tokom ratova u bivšoj Jugoslaviji. Tokom 2016. godine FHP je zastupao žrtve u 42 tužbe protiv Republike Srbije za nadoknadu štete zbog postupanja državnih organa i 11 administrativnih postupaka za ostvarivanje prava na status civilne žrtve rata.

7.1. Sudski postupci za nadoknadu štete

U parničnim postupcima u kojima žrtve traže odštetu zbog nezakonitog postupanja organa Republike Srbije FHP je podneo žalbe na četiri presude, podneo 11 podnesaka u vezi sa redovnim vođenjem parničnih postupaka, jednu ustavnu žalbu i tri predstavke u ime 22 žrtve Evropskom sudu za ljudska prava, te organizovao medicinsko veštačenje za tri žrtve.

Podrška žrtvama u ostvarivanju prava na reparacije

U cilju pružanja podrške žrtvama ratnih zločina u ostvarivanju prava na nadoknadu štete i druge vrste reparacija za kršenja ljudskih prava kojima su bili izloženi, FHP zagovara usvajanje adekvatnog zakonskog okvira i zastupa žrtve u sudske i administrativnim postupcima u Srbiji.

FHP je do sada zastupao preko 1000 žrtava ratnih zločina, torture, nezakonitog pritvora, etničkog čišćenja, prisilnih nestanaka i drugih nezakonitih postupaka.

suđenje iz člana 6 Konvencije, budući da su sudski postupci u ovim slučajevima pokretani nakon stupanja na snagu Konvencije. Kao odgovor na ovakva postupanja Suda FHP će se u svim daljim predstavkama pozivati isključivo na povredu člana 6.

U junu FHP je objavio [analizu slučaja Enes Bogilović and Mušan Džebo Case](#), povodom odluke Vrhovnog Kasacionog suda da ukine pravnosnažnu presudu o naknadi štete dvojici logoraša iz Šljivovice.

U julu, FHP je objavio [analizu odluke](#) Ustavnog suda Srbije kojom je odbačena žalba članova porodica ubijenih žrtava u Sjeverinu zbog povrede prava na pravično suđenje u postupku za naknadu štete.

7.2. Administrativni postupci

U administrativnim postupcima za ostvarivanje prava na status civilne žrtve rata FHP je zastupao 15 žrtava i podneo prve dve predstavke Evropskom суду за ljudska prava zbog dikriminatorne primene Zakona o civilnim invalidima rata (Zakon). Nakon odbijanja žalbi na odluke kojima se odbija dodeljivanje statusa civilne žrtve rata, FHP je podneo ustavnu žalbu u dva predmeta dok je treća ustavna žalba već bila u toku. Dve osobe koje FHP zastupa su u 2016. godini ostvarile pravo na mesečno novčano primanje kao članovi porodice civilne žrtve rata. Međutim, jedna od njih je pravo na određen mesečni novčani iznos ostvarila samo za određeni vremenski period, budući da je u međuvremenu povećan prihod domaćinstva u kojem živi, čime je korisni izgubio pravo na status porodice civilne žrtve rata, u skladu sa Zakonom.

U tri predmeta pravosudno je dosuđena naknada štete, ali u ponižavajuće niskim iznosima za žrtve. Osam kosovskih Albanaca, žrtvama torture i nezakonitog pritvora, dodeljena je odšteta u iznosima od 100,000 do 370,000 dinara (oko 850 - 3.150 EUR); žrtvi iz Vojvodine je na ime nematerijalne odštete zbog psihičke patnje usled ubistva roditelja dosuđena odšteta u iznosu od 700,000 dinara (oko 6,000 evra). Međutim, uprkos niskim iznosima odštete koji nisu adekvatni težini kršenja ljudskih prava, zbog zamora nakon dugogodišnjih sudske postupaka i gubitka poverenja u pravosudne institucije sve stranke su odlučile da dosuđene naknade štete prihvate.

U tri predmeta prvostepeno je odbijena tužba, dok je u jednom predmetu odbijena u žalbenom postupku.

Neočekivano, Evropski sud za ljudska prava odbacio je pet ranije podnetih predstavki FHP-a kao neprihvatljive sa obrazloženjem da se odnose na događaje koji su se desili pre stupanja Konvencije na snagu u odnosu na Srbiju kao potpisnicu (*ratione temporis*). Sud nije uzeo u razmatranje navode o povredi prava na pravično

Evropski sud za ljudska prava odbacio je dve predstavke koje su se ticale neuspelog ostvarivanja prava prema Zakonu o pravima civilnih invalida rata, pozivajući se na njihovu neprihvatljivost *ratione temporis*. Važno dostignuće predstavlja usvajanje ustanove žalbe jedne žrtve u predmetu *Sjeverin*, gde je utvrđeno da Zakon o pravima civilnih invalida rata treba primeniti i na slučajeve kada se smrt dogodila van teritorije Srbije. Odluka je značajna zbog toga što menja praksu nadležnog ministarstva po kojoj se zahtev ne može priznati ukoliko je pogibija ili povreda nastala na teritoriji druge republike bivše Jugoslavije i po kojoj je više desetina prethodno usvojenih zahteva naknadno ukinuto.

U januaru FHP je objavio dvogodišnji izveštaj „[Pravo žrtava na reparacije u Srbiji i standardi Evropskog suda za ljudska prava](#)“, koji analizira mehanizme za ostvarivanje prava na reparacije zbog kršenja ljudskih prava u tokom oružanih sukoba 1990-ih i njihovu usklađenost sa standardima Evropskog suda za ljudska prava.

U februaru FHP je objavio [analizu](#) najproblematičnijih odredbi Nacrta zakona o pravima boraca, vojnih invalida, civilnih invalida rata i članova njihovih porodica, i podneo [inicijativu za ocenu ustavnosti](#) Zakona o civilnim invalidima rata.

Zagovaranje

7.3. Zagovaranje

Nakon sastanka sa FHP-om i dostavljanja relevantnih informacija i analiza, komesar za ljudska prava Saveta Evrope Nils Muižnieks obratio se [pismom](#) ministru za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja Srbije u kojem je izrazio zabrinutost zbog pripremljenog Nacrta zakona o pravima boraca, vojnih invalida, civilnih invalida rata i članova njihovih porodica, koji zadržavat isti diskriminatorni okvir za civilne žrtve rata i njihove porodice.

FHP zagovara izmenu diskriminatorynog zakonskog okvira zaštite prava civilnih žrtava rata i uspostavljanje sveobuhvatnog programa reparacija za sve žrtve ratnih zločina i kršenja ljudskih prava u kontekstu oružanih sukoba 1990-ih godina.

Dodatno, početkom decembra FHP se sastao sa Zaštitnikom građana, radi razgovora o unapređivanju pravnog okvira za civilne žrtve rata u Srbiji. Tom prilikom kancelarija Zaštitnika građana ponudila je da FHP-ov Model zakona o pravima civilnih žrtava povreda ljudskih prava u oružanim sukobima i u vezi sa oružanim sukobima u periodu od 1991. do 2001. godine u formi nacrta zakona predloži Narodnoj skupštini Republike Srbije.

Obrazovanje

Cilj obrazovnog programa FHP-a je da mladi, kao budući donosioci odluka, ali i svi drugi zainteresovani pojedinci, steknu znanje o nedavnoj prošlosti i konceptu tranzicione pravde, koje će im omogućiti kritičko promišljanje i odgovoran doprinos širem društvenom dijalogu o odgovornosti za počinjene zločine. Program obrazovanja sprovodi se putem škola tranzicione pravde, koje su do sada obučile oko 250 studenata i aktivista, stažiranja i stručne prakse, bogate biblioteke sa preko 6,000 publikacija, i transferom znanja o dokumentovanju kršenja ljudskih prava i korišćenju prikupljene građe za uspostavljanje pravde i trajnog mira na Zapadnom Balkanu, ali i širom sveta.

8. Program “Obrazovanje za pomirenje”

FHP je u aprilu održao konferenciju „[Uloga obrazovanja u procesu pomirenja](#)“, na kojoj su učestvovali profesori istorije i građanskog vaspitanja, predstavnici Ministarstva prosvete, nevladinih organizacija i stručne javnosti. Tema konferencije bila je uvođenje tranzicione pravde u univerzitetske programe i perspektive za izmenu sadržaja udžbenika istorije, u vezi sa kojima su učesnicima predstavljena i dva predloga praktične politike.

Tokom marta i aprila 2016. godine, nezavisni stručni konsultant evaluirao je program FHP-a “Obrazovanje za pomirenje”, realizovan u periodu od 1. aprila 2014. do 1. maja 2016. godine. Program je ocenjen kao relevatan u odnosu na političku situaciju u regionu Zapadnog Balkana, utemeljen na potrebama društava i grupa ka kojima je usmeren, i efektivno realizovan. Evaluacija je ponudila i niz preporuka za povećanje efikasnosti i osiguranje održivosti programa.

Treća nacionalna škola tranzicione pravde održana je od 24. marta do 12. maja 2016. godine, uz učešće 12 polaznika, koji su poхађali predavanja o sudske utvrđenim činjenicama, inicijativama za utvrđivanje istine o prošlosti, poštovanju prava žrtava na reparacije i institucionalnim reformama u post-konfliktnim društvima.³

Tokom druge polovine 2016. godine FHP je napravio pauzu u sprovođenju aktivnosti iz programa obrazovanja. Osnovni razlog za to je uočena potreba da se temeljno istraže akteri, procesi i regulativa u ovoj oblasti kako bi se definisali programi i aktivnosti koji u potpunosti odgovaraju trenutnim potrebama i mogućnostima delovanja. U tom smislu, na strateškom planiranju krajem septembra dogovorena je izrada baseline studije programa obrazovanja koja treba da predstavlja prvi korak u njegovom daljem razvoju.

9. Biblioteka

Biblioteka FHP-a, koja sadrži preko 6,000 publikacija, dopunjena je sa 185 novih naslova. Među ovim knjigama je i 82 naslova iz oblasti međunarodnog humanitarnog prava, tranzicione pravde i ljudskih prava,

Škole tranzicione pravde

Škole tranzicione pravde, koje FHP održava od 2011. godine, imaju za cilj da mladima iz post-konfliktnih država u regionu Zapadnog Balkana ponudi činjenično utemeljena znanja o oružanim sukobima u bivšoj Jugoslaviji.

U zavisnosti od toga da li su nacionalne ili regionalne, Škole okupljuju mlađe iz Srbije, Hrvatske, Crne Gore, BiH i sa Kosova.

Škole tranzicione pravde utemeljene su na sudske utvrđenim činjenicama i obimnoj sopstvenoj dokumentaciji o kršenjima ljudskih prava tokom ratova u bivšoj Jugoslaviji, i fokusirane na prikaz događaja kroz studije slučaja.

³ Videti: FHP, “Počela treća Nacionalna škola tranzicione pravde”, 28 mart 2016, dostupno [ovde](#).

a koje su posthumno donirane FHP u ime novinarke i dugogodišnje saradnice FHP-a Milanke Šaponje-Hadžić.

10. Transfer znanja

U svojstvu člana Globalne Inicijative za tranzicionu pravdu, FHP je predstavnicima civilnog društva iz Iraka i Južnog Sudana održao četiri treninga o mehanizmima tranzicione pravde i dokumentovanju povreda ljudskih prava, a nakon njih pružao online podršku njihovom planiranju i aktivnostima.

U novembru FHP je održao trening organizacijama članicama koalicije „Pravda za mir u Donbasu“ iz Ukrajine, na temu dokumentovanja kršenja ljudskih prava i korišćenja prikupljene dokumentacije u postupcima zagovaranja i druge svrhe.

U okviru inicijative “Alati za dokumentovanje povreda ljudskih prava” (Human Rights Documentation Toolkit), kreiran je jedinstveni [internet portal](#) koji prikazuje različite prakse u dokumentovanju kršenja ljudskih prava koje se koriste širom sveta. Uloga FHP-a bila je da prikupi i predstavi prakse aktera civilnog društva na Zapadnom Balkanu. U okviru toga FHP je održao konsultativni sastanak sa predstavnicima organizacija iz regiona koje se bave dokumentovanjem kršenja ljudskih prava tokom ratova u bivšoj Jugoslaviji, kao i izazovima i lekcijama koje mogu biti od pomoći drugim organizacijama u regionu i svetu.

Inicijativa za REKOM

FHP je jedan od pokretača inicijative za osnivanje Regionalne komisije za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i kršenjima ljudskih prava tokom rata u bivšoj Jugoslaviji (REKOM). Od pokretanja 2006. godine Inicijativu je podržalo više od 2000 organizacija i pojedinaca/ki širom regiona Zapadnog Balkana koji okupljeni u Koaliciji za REKOM zagovaraju osnivanje regionalne komisije za istinu koja će utvrditi činjenice o ratnim zločinima i drugim teškim kršenjima ljudskih prava izvršenim u periodu od 1. januara 1991. godine do 31. decembra 2001. godine na teritoriji bivše SFRJ. Osnivanje zvanične i nezavisne komisije za utvrđivanje činjenica o ratovima 1990-ih svojim potpisima je do sada podržalo i više od 580,000 građana BiH, Crne Gore, Hrvatske, Kosova, Makedonije, Slovenije i Srbije.

Svojim radom Komisija će doprineti i priznanju žrtava i ostvarivanju njihovih prava, rasvetljavanju sudbine nestalih, i sprečavanju ponavljanja ratnih zločina i drugih teških kršenja ljudskih prava.

11. Zagovaranje osnivanja REKOM

Na nekoliko sastanaka tokom 2016. godine javni zagovarači REKOM inicijative i organizacije koje koordiniraju rad Koalicije za REKOM složili su se da je važno nastaviti rad na dokumentovanju žrtava rata i mesta zatočenja kako bi se podržao rad buduće regionalne komisije, te da jedan od glavnih kanala zagovaranja treba da bude Berlinski proces i proces evropskih integracija Srbije. Koalicija za REKOM donela je odluku da organizuje seriju debata tokom kojih će biti forulisane preporuke o usvajanju strategije EU za tranzicionu pravdu na Zapadnom Balkanu.

Krajem juna javni zagovarači za BiH susreli su se sa Predsedavajućim Saveta Ministara BiH Denisom Zvizdićem i predstavili mu Inicijativu za REKOM. Zvizdić je tom prilikom naglasio važnost pomirenja za ceo Zapadni Balkan i snažno podržao rad Koalicije za REKOM.

Nastojeći da podstakne relevantne društvene i političke aktere da pomirenju pristupe na sveobuhvatan način, ali i da osigura snažniju javnu podršku osnivanju REKOM-a, Koalicija za REKOM organizovala je četiri debate o pomirenju. Debate su održane u [Podgorici](#) (Crna Gora), [Prizrenu](#) (Kosovo) i Sarajevu⁴ uz učešće oko 150 predstavnika civilnog društva, institucija, medija, i stručnjaka iz raznih oblasti.

Javni zagovarači su u julu poslali pismo premijerima Srbije, Kosova, bih i Crne Gore, u kojem traže da se slože/prihvate da se na konferenciji o Zapadnom Balkanu koja će biti održana u Rimu 2017. godine usvoji deklaracija o osnivanju REKOM.

Na web site Koalicije za REKOM svakodnevno su objavljivane vesti o aktivnostima Koalicije, ali i glas žrtava, mišljenja intelektualaca i umetnika, i informacije o aktuelnostima iz oblasti suočavanja sa prošlošću u regionu i šire. Tokom 2016. godine internet prezentacija Koalicije za REKOM zabeležila je 87,363 posetilaca⁵, dok društvene mreže Koalicije prati 3,918 korisnika.

Koalicija je nastavila da sprovodi online peticiju za osnivanje REKOM, koju je do sada potpisalo više od 580,000 građana država naslednica bivše Jugoslavije.

FHP aktivno učestvuje u svim aktivnostima Koalicije za REKOM, i administrira njenu internet prezentaciju <http://www.recom.link>.

⁴ See: Coalition for RECOM, “Debata o pomirenju u Sarajevu”, 31 March 2016, available in Bosnian [here](#).

⁵ Google Analytics Data.

Tranziciona pravda kao sastavni deo procesa evropskih integracija Srbije

FHP aktivno zagovara uključivanje tranzicione pravde u sadržaj Poglavlja 23 u pregovorima o pristupanju Srbije Evropskoj uniji. FHP smatra da reforme u oblastima pravosuđa, poštovanja ljudskih prava, osiguranje pravde, slobode i bezbednosti moraju da prepoznaju specifičnost Srbije kao post-konfliktne države i predvide reforme koje će odgovoriti na potrebe žrtava i društva za pravdom u odnosu na ratne zločine i kršenja ljudskih prava tokom 1990-ih.

Zahvaljujući zagovaračkim aktivnostima FHP-a relevantne institucije Evropske unije već godinama u kontinuitetu insistiraju na nekažnjivosti za ratne zločine. Efikasno procesuiranje ratnih zločina i pristup pravdi svim žrtvama bez diskriminacije deo su i pregovaračkog sadržaja u Poglavlju 23 i uslov za pristupanje Srbije EU.

12. Sastanci sa predstavnicima Evropske unije

Treći po redu sastanak o važnosti uključivanja tranzicione pravde u proces evropskih integracija Republike Srbije, a na temu rešavanja subbine nestalih osoba, održan je u februaru.⁶ Na sastanku su učestvovali predstavnici ambasada država članica EU, drugih relevantnih država i međunarodnih organizacija.

Predstavnici FHP-a su u martu 2016. godine u Briselu izvestiocu Evropskog parlamenta za Srbiju Dejvidu Mekalisteru, izvestiocu za Srbiju u senci grupe Zelenih Igoru Šoltesu i Herbertu Pribiceru iz Odeljenja Evropske službe za spoljne poslove za Zapadni Balkan predstavili dostignuća Srbije u prihvatanju i primeni evropskih standarda u oblasti tranzicione pravde.

FHP je u aprilu dostavio Evropskoj komisiji svoj prilog za Izveštaj o napretku Srbije u 2016. godini, u kojem je ukazao na probleme u vezi sa procesom uspostavljanja tranzicione pravde.⁷

U novembru, FHP je učestvovao u zagovaračkoj poseti institucijama Evropske unije u Briselu, koju je organizovala švedska organizacija Civil Rights Defenders. Kao i tokom ranijih poseta, sa predstavnicima relevantnih tela Evropskog parlamenta (EP), Evropske komisije (EK) i Evropske službe za spoljnu i bezbednosnu politiku, razgovarano je i o dostignućima i problemima u primeni mehanizama tranzicione pravde. Ove posete omogućavaju FHP-u da svoje mišljenje prenese direktno predstavnicima EU koji su angažovani na praćenju reformi koje Srbija sprovodi u poglavljima koje se bavi pravosuđem i zaštitom ljudskih prava (Poglavlje 23). Njihov konkretan rezultat jesu zvanični dokumenti EP i

Evropska unija i tranziciona pravda

„EU smatra da je tranziciona pravda prioritet za države kandidate i potencijalne kandidate. Kopenhaški kriterijumi koji se odnose na poštovanje osnovnih prava i vladavine prava obuhvataju ova pitanja, i sve države koje teže članstvu u EU moraju demonstrirati kredibilnu posvećenost promovisanju ovih principa tako što će adresirati sve relevantne aspekte koji koče ostvarivanje pravde.“

Strateški okvir EU o podršci procesima tranzicione pravde

„Regionalna saradnja i dobrosusedski odnosi ostaju ključni elementi procesa proširenja. ... Pored toga, napredak će se meriti u odnosu na to u kojoj meri se Srbija zalaže za rešavanje nerešenih pitanja i problema nasleđenih iz prošlosti...“.

Opšta pozicija EU o pristupanju Srbije EU

„Srbija treba da unapredi procesuiranje slučajeva domaćih ratnih zločina“.

Zajednička pozicija EU za Poglavlje 23

⁶ See: HLC, "Revealing the fate of missing persons a prerequisite for reconciliation and establishing the rule of law in Serbia", 25 February 2016, available [here](#).

⁷ See: HLC, "Serbia 2016 Report – The Humanitarian Law Center's Contribution", HlcIndexOut: 46-F121544, 11 April 2016, available [here](#).

EK u kojima se naglašava važnost rešavanja problema u procesuiranju ratnih zločina I zaštite prava žrtava.⁸

Na sastancima koji su u oktobru i decembru održani sa predstavnicima EK koji su nadležni za pregovore o pristupanju u Poglavlju 23, FHP je predstavio stanje u oblasti domaćih suđenja za ratne zločine, zaštite prava žrtava na reparacije i drugim relevantnim oblastima. Cilj oba sastanka bio je uvid u obim primene Akcionog plana za Poglavlje 23.

13. Bilten „*kroz PRISTUPANJE ka PRAVDI*“

U dva broja biltena „*kroz PRISTUPANJE ka PRAVDI*“ objavljen je intervju sa tužiocem MKSJ-a Seržom Bramercom i sekretarom Regionalnog saveta za saradnju Goranom Svilanovićem, kao i dva autorska teksta o temema iz oblasti tranzicione pravde. Bilten je objavljen na srpskom i engleskom jeziku i široko distribuiran putem mailing liste, internet prezentacije i društvenih mreža FHP-a.⁹

⁸ See: European Parliament, “European Parliament resolution of 4 February 2016 on the 2015 report on Serbia (2015/2892(RSP))”, 4 February 2016, available [here](#); and, European Commission, “Commission Staff Working Document - Serbia 2016 Report”, 9 November 2016, available [here](#).

⁹ The bulletin “through ACCESSION towards JUSTICE” is available [here](#).

Kultura sećanja

Putem memorijalnih saopštenja, poseta mesta stradanja i inicijative za trajnu memorijalizaciju žrtava, FHP podseća javnost na počinjene zločine i njihove žrtve, pojedinačnu i institucionalnu odgovornost, i pokreće dijalog o budućim memorijalima koji će osigurati potpuno priznanje i pamćenje žrtava ratnih zločina.

Jedan od značajnijih poduhvata u ovoj oblasti predstavlja jedinstvena inicijativa za podizanje spomenika žrtvama iz masovnih grobnica u Batajnici, kao i dokumentarni film „Dubina dva“ koji je izrađen uz stručnu savetodavnu podršku i u koprodukciji FHP-a.

14. Inicijativa za memorijal u Batajnici

U okviru Inicijativa za podizanje memorijala u Batajnici izrađen je dugometražni dokumentarni film „Dubina dva“. Film „Dubina dva“, izrađen u produkciji FHP-a i Non Alligned Films-a, premijerno je prikazan na 66. filmskom festivalu u Berlinu, u februaru 2016. godine, a nakon toga i na preko 15 festivala širom sveta. Takođe, film je u Srbiji i na Kosovu videlo oko 1000 gledalaca.

Film je nagrađen za najbolju montažu na Međunarodnom festivalu dokumentarnog filma Beldoks u Beogradu, Velikom nagradom žirija na Otvorenom gradskom festivalu u Londonu, nagradom kritike na Filmskom festivalu Atlantida u Španiji, za najbolju režiju i scenario na festivalu KineNova u Skoplju, za najbolji film na festivalu Dei Popoli u firenci, grand pri nagradu na festivalu Poruka čoveku u Sankt Petersburgu i Zlatni ključ na festivalu Dokfest u Nemačkoj.

Početkom avgusta priređen je i objavljen [video kolaž](#) "Dubina dva" koji prikazuje najzanimljivije delove diskusija koje su se održavale nakon projekcije filma od februara do juna 2016. godine u Kragujevcu, Čačku, Subotici, Pančevu, Beogradu, Novom Pazaru, Nišu, i Prištini.

FHP je u cilju promovisanja ove inicijative izradio i poseban website, koji uključuje peticiju za podizanje memorijala žrtvama čija tela su nađena u masovnoj grobnici u Batajnici¹⁰, kao i intervjuje usmene istorije sa članovima porodica tih žrtava.¹¹ Peticiju za podizanje spomenika žrtvama čija tela su nađena u masovnoj grobnici u Batajnici do danas je potpisalo oko 400 osoba.

15. Uništavanje kulturnog nasleđa tokom ratova u bivšoj Jugoslaviji

Krajem novembra u Beogradu je [predstavljen](#) internet narativ "[Zatiranje istorije i sećanja](#)", a potom održana debata o uništavanju kulturnog nasleđa u kojoj su učestvovali autori narativa i predstavnici različitih struka koji se u svom radu bave očuvanjem sećanja na prošlost i kulturnim nasleđem. Ovaj narativ prikazuje kako su teški zločini nad kulturnim, istorijskim i verskim nasleđem, počinjeni tokom ratova 1990-ih, procesuirani pred MKSJ, uz poseban osrvt na brojne neprocesuirane slučajeve uništavanja verskih i kulturnih spomenika. Autor narativa je SENSE-Centar za tranzicijsku pravdu iz Pule, dok je FHP partner na projektu. U okviru projekta, tokom proleća 2017. godine u Beogradu će biti postavljena fizička izložba o uništavanju kulturnog nasleđa, i organizovana debata sa ciljem da ovu temu etabliira kao važnu i proširi je sa krivično-pravnog aspekta i na druge relevantne oblasti.

16. Obeležavanje 21. godišnjice od genocida u Srebrenici

Povodom obeležavanja 21. godišnjice od genocida u Srebrenici, FHP je organizovao 7. jula dva odvojena događaja.¹² Zajedno sa Agencijom SENSE, FHP je najpre javnosti u Srbiji predstavio interaktivni narativ „Srebrenica: genocid u osam činova“, koji sadrži online prikaz sadržaja stalne postavke SENSE

¹⁰ See: Batajnica Memorial Initiative website, section *Petition*, available [here](#).

¹¹ See: Batajnica Memorial Initiative website, section Oral History, available [here](#).

¹² See: HLC, „Srebrenica: Victims' 21-years-long search for the truth and its acknowledgement“, July 12th 2016, available [here](#).

Dokumentacionog centra koji se nalazi u Memorijalnom centru u Potočarima. Vodeći gledaoca kroz obilje dokaznog materijala, svedočenje žrtava, počinilaca i svedoka, prezentacija pruža sveobuhvatan pregled sudski utvrđenih činjenica o stradanju stanovnika srebreničkih opština, ukazuje na posledice genocida na lokalnu bošnjačku zajednicu i one pojedince za koje je MKSJ van razumne sumnje utvrdio da su učestvovali ili pomagali u izvršenju genocida.

Debata o odgovornosti za ubistvo nekoliko hiljada ljudi u i oko Srebrenice tokom jula 1995. godine, i višegodišnjem traganju žrtava za istinom i priznanjem, privukla je pažnju značajnog broja građana. Diskutujući o nasleđu Srebrenice, građani Srbije odali su poštu žrtvama, a FHP je još jednu godinu zaredom javno obeležio godišnjicu stradanja žrtava. Tom prilikom predstavljene su i dve knjige: „Slučaj Srebrenica: Krv realpolitike“, autorke Florence Hartman, problematizuje odgovornost međunarodne zajednice zbog ignorisanja jasnih znakova predstojećeg masovnog zločina, i dokumentarni roman „Beara“, autora Ivica Đikića, koji opisuje profil jednog od organizatora genocida u Srebrenici, Ljubiše Beare, i skicira njegovu metamorfozu iz jugoslovenskog oficira u čoveka sa misijom da iz istočne Bosne i Hercegovine protera sve Muslimane.

Informisanje javnosti i outreach

Putem konferencija i debata, izveštaja i analiza, časopisa, saopštenja, autorskih tekstova, biltena i vesti, FHP nastoji da pravovremeno informiše javnost i donosiće odluka o svim važnim temama i događajima u vezi sa suočavanjem sa prošlošću u Srbiji i šire.

Sa preko 100 publikacija i nebrojeno mnogo javnih događaja, FHP danas predstavlja jednu od retkih organizacija koja kontinuirano i temeljno informiše javnost o ratnim događajima i njihovim žrtvama, i koja nastoji da održi javnu debatu o ulozi i odgovornosti Srbije za ratove koji su vođeni na prostoru bivše Jugoslavije i stradanje više stotina hiljada žrtava.

17. Informisanje javnosti

FHP je tokom 2016. godine objavio 46 vesti i 31 saopštenje za javnost u kojima je reagovao na događaje, najavljuvao aktivnosti i izveštavao o svom radu, kao i 146 napisa koji informiše o aktuelnim pitanjima i događajima iz domena tranzicione pravde. Predstavnici FHP-a dali su preko 40 izjava za medije i objavili 21 autorski tekst. Internet stranu FHP-a posetilo je 45,511 korisnika, a naloge na društvenim mrežama prati 3,800 korisnika.

U nastojanju da informiše što širu javnost, FHP je pokrenuo izradu kratkih dokumentarnih filmova koji u sažetoj i prijemčivoj video formi prenose nalaze koji su objavljeni u dosjeima o nekažnjenim zločinima i potencijalnim počiniocima (cf. Chapter 4). Tokom 2016. godine pripremljen je prvi film iz ove serije, koji proističe iz dosjeda „[Ljubiša Diković](#)“ i „[Rudnica](#)“, koji je objavljen u januaru 2017. godine.

18. Publikacije

Tokom 2016. godine FHP je objavio četiri izveštaja i jedno izdanje magazina Forum za tranzicionu pravdu.

Objavljeni su [Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji tokom 2014. i 2015. godine](#), izveštaj [Pravo žrtava na reparacije u Srbiji i standardi Evropskog suda za ljudska prava](#) i izveštaj [Tranziciona pravda u Srbiji u periodu od 2013. do 2015. godine](#), koji predstavljaju redovne periodične izveštaje FHP-a. Pored njih, objavljen je i poseban tematski izveštaj [Pristup dokumentima o zločinima protiv međunarodnog prava u posedu institucija Srbije: Državna tajna jača od prava na istinu](#), koji svedoči o sistematskoj i nezakonitoj opstrukciji pristupa informacijama i dokumentima od javnog značaja relevantnim za rekonstrukciju događaja iz prošlosti, a koju sprovode Ministarstvo odbrane i Ministarstvo unutrašnjih poslova Srbije.

Peto izdanje Foruma za tranzicionu pravdu pod nazivom [Udžbenici istorije u post-konfliktnim društvima: Obrazovanje za pomirenje?](#) sadrži izlaganja učesnika istoimene stručne konferencije koju je FHP održao u aprilu 2015. godine, kao i FHP-ovu analizu sadržaja udžbenika istorije u Srbiji o ratovima u bivšoj Jugoslaviji u svetu utvrđenih činjenica pred Haškim tribunalom.

19. Konferencije

Održano je pet konferencija na kojima je FHP predstavio svoje publikacije i inicirao diskusiju o temama iz oblasti tranzicione pravde, a nakon svake projekcije filma „Dubina dva“ održana je debata u kojoj su učestvovali autori filma, kulturni radnici i posetioci (ukupno šest). Više od 700 predstavnika civilnog društva, medija, institucija i međunarodnih organizacija je učestvovalo na ovim događajima, a mediji su izvestili sa svih događaja. Na predstavljanju dosjeda „Šljivovica i Mitrovo Polje“ svedočio je Senad Jusufbegović koji je kao sedamnaestogodišnjak više meseci bio zatočen u logoru Mitrovo Polje.

20. Posete FHP-u

Krajem oktobra FHP je posetio glavni tužilac MKSJ-a Serž Bramerc. Predstavnici FHP-a su sa tužiocem Bramercom razgovarali o dostignućima u procesuiranju ratnih zločina u Srbiji, saradnji Srbije sa MKSJ, kopiranju tužilačke arhive MKSJ-a, i mogućim načinima saradnje. Tužiocu je predstavljena i ideja FHP-a da se u narednim godinama transformiše u trajni dokumentacijsko-memorjalni centar, što je on podržao i najavio javnu podršku nakon pokretanja kampanje 2017. godine.

FHP su u ovom periodu posetili i studenti sa univerziteta u SAD, Švajcarskoj, Srbiji i na Kosovu, kao i predstavnici organizacije Civil Rights Defenders iz Burme (Myanmar). FHP im je tom prilikom predstavio svoj rad i dostignuća u zagovaranju uspostavljanja mehanizama tranzicione pravde, i sa njima razgovarao o suočavanju sa prošlošću u Srbiji, Zapadnom Balkanu i širom sveta.

21. Članstvo u mrežama

FHP je član Koalicije za REKOM, Koalicije za pristup pravdi, Koalicije za Međunarodni krivični sud i Globalne inicijative za tranzicionu pravdu. Tokom 2016. godine FHP je aktivno učestvovao u osmišljavanju i sprovodenju aktivnosti ovih koalicija, koje su uključivale debate, zajednička saopštenja i reagovanja, treninzi i zagovaranje.

Organizacioni razvoj

FHP predvodi i strateški usmerava Upravni odbor kojeg čine akademski radnici, profesori prava, renomirani novinari i aktivisti za ljudska prava iz Srbije i Evrope. Operativnim radom FHP-a rukovodi tročlani Izvršni tim kojeg čine izvršni direktor, direktorka pravnog programa i direktorka za razvoj programa i informisanje.

Krajem 2016. godine FHP je formulisao novi trogodišnji Program tranzicione pravde koji će sprovoditi u periodu 2017-2019. godine. Program sadrži ključne aktivnosti FHP-a iz oblasti dokumentovanja, istraživanja i zagovaranja, kao i planove za unapređivanje rada u oblastima obrazovanja i memorijalizacije.

U naredne tri godine prioritet FHP-a biće očuvanje i zaštita dokumentacije, njeno otvaranje ka javnosti i intenzivnije korišćenje u obrazovne, istraživačke i memorijalne svrhe.

22. Nova upravljačka struktura FHP-a

Počevši od 1. avgusta 2016. godine u FHP-u je uspostavljena nova menadžerska struktura, u skladu sa kojom radom FHP-a rukovodi Izvršni tim u sastavu Budimir Ivanišević, izvršni direktor, Milica Kostić Direktorka pravnog programa i Jelena Krstić, direktorka za razvoj programa i informisanje. Nova struktura predstavlja prelazak na potpuno novi model upravljanja, koji se zasniva na komplementarnosti veština, iskustva i stručnosti članova IT, i osnaženim koordinatorima projekata i ostalim zaposlenima. Model podrazumeva horizontalnu upravljačku strukturu, u kojoj je svaki član Izvršnog tima nadležan za jedan upravljački i programski stub (pravni program, finansijsko-administrativni program, razvoj programa i informisanje).

23. Upravni odbor

Podrška UO u oblasti upravljanja i razvoja FHP-a bila je posebno značajna tokom perioda tranzicije u novi model upravljanja.

Tokom 2016. godine UO je održao tri sastanka (5. mart, 27. jun i 4. novembar). Na ovim sastancima usvojen je godišnji izveštaj o aktivnostima i finansijskom poslovanju FHP-a za 2015. i prvu polovicu 2016. godine, uspostavljena nova upravljačka struktura i izabrano novo rukovodstvo FHP-a, i izabrana nova članica UO (Marika Theros, ekspertkinja za ljudska prava i organizacioni razvoj, trenutno angažovana kao viša istraživačica na Institutu za državnu delotvornost u Vašingtonu), razmatran nacrt novog trogodišnjeg programa FHP-a za period 2017-2019, koga i izmene interne regulative FHP-a. Mimi sastanaka, članovi UO su redovno i aktivno učestvovali u razvoju i razgovoru o idejama i savetima pomogli IT u vezi sa upravljanjem organizacije i procesom donošenja odluka.

24. Strateško planiranje

Krajem septembra FHP je održao strateško planiranje radi razmatranja dostignuća, izazova i mogućnosti, te kako bi se stukturisao novi trogodišnji program tranzicione pravde. Na osnovu planiranja krajem oktobra FHP je razvio nacrt Programa tranzicione pravde za period 2017-2019. godine, koji je razmatran na sastanku UO i finalizovan u novembru 2016. godine.

Kao i u prethodnim slučajevima, novi program se fokusira na zagovaranje i primenu mehanizama tranzicione pravde koji na zvaničnom nivou još uvek nedostaju. Novine u programu uključuju intenzivniju memorijalizaciju žrtava i unapređivanje arhive i baze podataka. Naglašavanje ova dva segmenta na trag je opredeljenosti FHP-a da se profiliše kao dokumentaciono-memorijalni centar o ratovima u bivšoj Jugoslaviji. Novi program predviđa i prve korake ka izgradnji ovog centra, koji podrazumevaju široku kampanju za prikupljanje sredstava, kupovinu i opremanje prostora i osmišljavanje i realizovanje aktivnosti posvećenih informisanju i očuvanju pamćenja na žrtve ratova 1990-ih.

25. Dokumentacioni centar

Poseban segment trogodišnjeg programa FHP-a prikazuje prve faze u uspostavljanju dokumentacioni centar koji će baštiniti bogatu arhivu FHP-a o ratnim zločinima i kršenjima ljudskih prava tokom ratova na prostoru bivše Jugoslavije. Ideja o ovakovom centru nije nova niti menja programski fokus FHP-a; ona se

oslanja na činjenicu da je FHP od svog osnivanja dokumentacioni centar koji danas u svojoj arhivi ima preko 200,000 dokumenata raznih formata, među kojima i oko 30,000 izjava žrtava i svedoka zločina. Suočen sa potrebom da ovo obilje dokumenata i resursa izloži javnosti i stavi u službu informisanja i obrazovanja o događajima i akterima oružanih sukoba, FHP je počeo da razmatra ideju o kupovini namenskog prostora koji bi, osim za svakodnevni rad, bio prilagođen i za istraživanje, debatovanje, izložbe, seminare, treninge, umetničke i druge događaje. Ovaj poduhvat bi takođe doprineo da se dostignuća FHP-a učine održivijim.

Postojanje dokumentacionog centra o ratovima 1990-ih u Srbiji postaje ključno za suočavanje sa odgovornošću za počinjene zločine, pre svega zbog vremenske distance u odnosu na ratove 1990-ih ali i zbog političke i društvene atmosfere koja pogoduje revizionističkim tendencijama. Institucija koja će očuvati društveno sećanje na zločine posebno je važna za društvo koje kontinuirano negira svoju ulogu i odgovornost za stradanja, i koje uporno odbija da primeni sve neophodne mehanizme tranzicione pravde. Ovakav jedan centar predstavljaće oazu koja će sprečavati zaborav i negiranje sudske utvrđenih činjenica, pružati znanja o događajima iz prošlosti i načinima na koji se može sprečiti njeno ponavljanje, i tako graditi kulturu odgovornosti za počinjena nedela i solidarnosti sa žrtvama bez koje nema ni demokratske države Srbije.

Odlučeno je da FHP tokom 2017. godine pristupi osmišljavanju kampanje, a da je tokom 2018. ii 2019. Sprovede, uz mogućnost produžavanja u slučaju potrebe.

26. Prikupljanje sredstava

Krajem godine FHP je potpisao ugovor o realizaciji četvorogodišnjeg projekta koji podržava Evropska komisija, a koji uključuje praćenje Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina u Srbiji i predlaganje mera i politika za unapređivanje procesuiranja ratnih zločina pred domaćim sudovima. Ovo je značajno dostignuće FHP-a, budući da ukazuje na činjenicu da je rešavanje nasleđa oružanih sukoba važno u kontekstu EU integracija Srbije ali i na ugled koji FHP ima kod relevantnih međunarodnih aktera. FHP je na ovaj način takođe osigurao da će pitanje efikasnog procesuiranja ratnih zločina biti jedna od ključnih političkih tema i tokom narednih godina.